

YAYINA BAŞLARKEN

Avrsaya Stratejik Araştırmalar Merkezi'ne (ASAM) bağlı olarak çalışan İnsanlığa Karşı Suçlar Araştırma Enstitüsü'nün (İKSAREN) yayınlamakta olduğu "Ermeni Araştırmaları" ve "Review of Armenia Studies" dergilerinin¹ yanında "Uluslararası Suçlar ve Tarih" dergisini okuyucularımıza sunmakla mutluluk duyuyoruz.

Derginin inceleme alanı tarihte vuku bulmuş katliam ve mezâlim ile Uluslararası Ceza Divanı'nı kurmuş olan 17 Temmuz 1998 tarihi Roma Statüsü'nde yer alan uluslararası suçların araştırılması olacaktır. Ülkemizde münhasıran uluslararası suçları inceleyen başka yayın olmadığı için dergimiz bir ilki oluşturmaktadır. Söz konusu suçlar Türkiye için, gerek tarihimiz gerek bulunduğumuz bölgedeki güncel gelişmeler bakımından önem taşımaktadır.

Balkanlar, Kafkasya ve Orta Doğu ülkeleriyle çevrili bulunan Türkiye, savaş ve çatışmaların hemen hemen her zaman var olduğu dünyanın sorunlu bir bölgesinde bulunmaktadır. Kısaca hatırlatmak gerekirse, Kafkasya'da milliyetçi hareketlerin neden olduğu çatışmaların yanında, Güney Kafkasya'da Ermenistan'ın Azerbaycan topraklarının bir kısmını işgal etmiş olması bölgeye istikrarsızlık ve güven yokluğu getirmiş bulunmaktadır. Sakin görünen Balkanlar'da ise kısa bir süre önce, Yugoslavya'nın dağılması sürecinde kanlı olaylar yaşanmış ve bu arada Bosna'da, uluslararası mahkeme kararı ile sabitlemiş bir soykırım suçu işlenmiştir. Orta-Doğu'daki çatışmalar ise günümüzde de sürmekte. Irak ile Filistin sorunu komşu ülkelere yansıyan gelişmeler gösterirken, İran'ın nükleer güç olma isteğinin yarattığı tehditler ile Afganistan'daki belirsizlik durumu devam etmektedir. Bu olaylar Türkiye'de haber bazında ve uluslararası ilişkiler bağlamında yeterince incelenirken bunların uluslararası suç niteliği üzerinde hemen hemen hiç durulmamış olduğu görülmektedir.

Geçmişte bakıldığında bu durum daha da belirgindir. Osmanlı İmparatorluğu 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'ndan itibaren toprak kaybetmeye başlamış ve bunun sonucu olarak da bu topraklarda oturan Müslümanların bir kısmı katledilirken diğer bir kısmı da mezalim ve diğer yollarla Osmanlı vilayetlerine göçe zorlanmıştır. Tarihçi McCarthy'e göre bu şekilde yerinden olanların toplam sayısı on milyon kadardır. Bunun yaklaşık yarısı ölmüş veya öldürülmüştür. Trajedi olmanın yanında, Osmanlı İmparatorluğu ve dolayısıyla Türkiye bakımından sosyal ve ekonomik alanda arz ettiği büyük öneme rağmen, bu katliam ve zorunlu göçler ne Türkiye'de ne de diğer ülkelerde yeterince incelenmiş, hata bu olaylar sanki hiç olmamış gibi davranılmıştır. Mesela Yunan isyanlarının bastırılması tüm Avrupa'da büyük mezalim olarak nitelendirilir ve zamanın Lord Byron ve Victor Hugo gibi büyük şairlere konu olurken, yaklaşık aynı dönemde, 1821 yılında, Yunanistan'ın Tripoliçe şehrinde 20.000 kadar Türk ve Müslüman'ın katledilmiş olduğundan nerdeyse hiç bahsedilmemiştir. Daha sonraları tüm Osmanlı-Rus savaşlarında, Balkan Savaşlarında, Birinci Dünya Savaşı'nda ve Kurtuluş Savaşı'nda Türk ve Müslüman halkı katliam

1 "Ermeni Araştırmaları" ve "Review of Armenian Studies" dergilerinin tüm eski sayıları İKSAREN İnternet Sitesine (www.iksaren.org) konmuş bulunmaktadır.

ve mezalime maruz kalmıştır. Bu hazin olayların Yunanlı, Bulgar, Sırp, Ermeni ve Rus tarihçileri tarafından mümkün olduğu ölçüde saklanmaya, hiç olmazsa küçümsenmeye çalışılması ve Türk tarihçilerinin bir kısmının da bunlara hiç veya az değinmesi, ayrıca bu olayların uluslararası hukuk bakımından hemen hemen hiç ele alınmamış olması bu konunun diğer bir yönünü oluşturmaktadır.

Yukarıda değindiğimiz gibi “Uluslararası Suçlar ve Tarih Dergisi”nin amacı hem uluslararası hukuk hem de tarih incelemelerine yer vermektir. Bu incelemelerin yakın tarihini pek bilmeyen Türk kamuoyuna geçmişlerini öğrenmeleri/anımsamaları olanağını vermesi, diğer bir deyimle tarihleriyle yüzleşmelerini sağlaması beklenmektedir. Ayrıca bu incelemelerin Türkiye’nin tüm komşularında uluslararası suçlar konusunda yeni incelemeleri özendirilmesi ümit edilmektedir.

Bu amaçlar gözetilerek, dergimizin bu birinci sayısında, gerek tarihimiz gerek bulunduğumuz bölgedeki güncel gelişmeler bakımından Türkiye için önem taşıyan katliam ve mezalim ile uluslararası suçlar konusunu inceleyen sekiz yazı yer almaktadır.

Prof. Dr. Mustafa Turan ile Musa Gürbüz tarafından kaleme alınan ve “Yunan Bağımsızlık Düşüncesinin Tarihi Temelleri ve Tripoliçe Katliamı” başlığını taşıyan makalede, Yunan isyanlarının salt milliyetçiliğin bir ürünü olmadığı, isyan düşüncesine Batılı aydınlar tarafından yapılan katkılar ile Ortodoks Kilisesi’nin Yunan milliyetçiliğinin merkezi haline gelmesinden bahsedilmekte ve Mora’nın merkezi olan Tripoliçe’de gerçekleşen isyan ile burada yaşayan Türklere yapılan mezalimin başarıya ulaşmasının arkasında yatan en önemli etkenin, Batılı devletlerin Osmanlı İmparatorluğu’nda yaşayan gayrimüslimleri kışkırtmaları olduğu anlatılmaktadır.

4

Prof. Dr. Hale Şıvgın’ın , “Makedonya’da Türk-Müslümanlara Yapılan Mezalim (1902-1912)” başlıklı yazısında, Makedonya bölgesinin en sıkıntılı olduğu dönemlerinden birisi olan 1902-1912 yılları arasında, bölgedeki Hıristiyanların Batılı devletler tarafından desteklenmeleri ve refahlarının artırılması için çeşitli yolların aranmasına karşın, bu bölgede yaşayan Türk ve Müslüman kesimleri için böyle bir şeyin söz konusu olmadığı, bilakis bu halkın bahse konu dönemde en çok ezilen kesim olduğu hakkında bilgi verilmektedir.

Batıda ulus devletlerin kurulması sürecinde buralarda yaşayan Müslüman-Türk halkına yapılanların mercek altına alınması gerektiğini vurgulayan Doç. Dr. Sadi Çaycı’nın “İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar ve Batı’nın Politik Hukuk Anlayışı” başlıklı makalesinde, Batılı devletlerin kendi ulusal çıkarlarının gerektirdiği durumlarda, hukuku nasıl göz ardı ettikleri incelenmektedir.

Karadeniz’den Ege’ye büyük bir Bulgaristan kurma emelini de taşıyan ve “bir ırklar ile yok etme savaşı” olarak planlanan 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı esnasında yüz binlerce Türk ve Müslümanın öldürülmesi ile bu toprakları terk etmek zorunda kalmalarına değinen ve Doç. Dr. Ömer Turan tarafından kaleme alınan “Bulgaristan’da Türklere ve Müslümanlara Yapılan Mezalim” başlıklı makalede, geriye kalan Türk ve Müslüman halkının Bulgarlaştırılması ya da bu toprakları terk etmeleri için sarf edilen çabaların günümüze kadar devam ettiği ifade edilmektedir.

Yrd. Doç. Dr. Cahit Aslan'ın "Bir Soykırımın Adı: 1864 Büyük Çerkez Sürgünü" başlıklı yazısı, Kuzey Kafkasya'nın kadim halkı olan Çerkezlerin, uzun yıllar boyunca Rus Çarlığı'na karşı özgürlük mücadelesi vermiş oldukları, Rusların ise, Çerkezlerle karşı etnik temizliğe varan uygulamalarda bulduklarından bahsetmekte ve esas itibarıyla, 1864 yılında özgürlük savaşlarını kaybetmiş olan ve soykırım kurbanı olan Çerkez halkının maruz kaldığı trajediye ışık tutmaktadır.

Tarih boyunca Rusya coğrafyasında vuku bulan sürgün olaylarına genel hatlarıyla ışık tutan Yrd. Doç. Dr. Süleyman Erkan'ın "Çarlık Rusyası ve Sovyetler Birliği Dönemlerinde Etnik Sürgünler" başlıklı yazısında, bahse konu sürgünlerin bir ortak özelliğinin sürgüne gönderilenlerin büyük çoğunluğunun Müslüman olduğuna değinmektedir.

Geçmişten bugüne Boşnaklara karşı işlenen mezalimlere, genel hatlarıyla, ışık tutan Erhan Türbedar'ın "Boşnakların Tarih İçinde Uğradığı Mezalim" başlıklı yazısında, bu mezalimlerin ortak amacının, etnik temizlik yoluyla Boşnakların sayısını azaltmak, Boşnakları göçe zorlamak ve niyahette bölgenin etnik haritasını değiştirmek olduğu anlatılmaktadır.

Sevin Elekdağ tarafından kaleme alınan ve "13 Yıldır Beklenen Karar: Soykırım Sözleşmesi'ne Dayanılarak Uluslararası Adalet Divanı'nın Önüne Getirilen İlk Dava" başlığını taşıyan makale, Bosna Hersek'in 1993 yılında Uluslararası Adalet Divanı'nda kendi ülkesinde soykırım yapıldığı ve bunun sorumluluğunun Belgrad Hükümetine ait olduğuna ilişkin açmış olduğu davayı etkileyen çeşitli unsurları ile davadaki her iki tarafın ileri sürdüğü savları değerlendirmektedir.

"Uluslararası Suçlar ve Tarih Dergisi"nin okuyucularının beğenisini kazanacağı ümidiyle saygılar sunarım.

Gündüz Aktan

*E. Büyükelçi,
ASAM Başkanı*